

Sociologiska institutionen

LUNDS UNIVERSITET

Anonyma Alkoholister

- en undersökning om hur medlemmarna uppfattar organisationen som gemenskap

Caroline Risberg 841006-4086

SOCK01

Kandidatuppsats HT 2013

Inlämningsdatum 2014-01-08

Lunds Universitet

Kursansvarig: Magnus Ring

Abstrakt

Författare: Caroline Risberg

Titel: Anonyma Alkoholister - en undersökning om hur medlemmarna uppfattar organisationen som gemenskap

Kandidatuppsats: SOCK01, 15hp

Sociologiska institutionen, höstterminen 2013

För att uppnå syftet med uppsatsen om att studera organisationen Anonyma Alkoholisters medlemmar och få fram att mitt fokus ska läggas på uppfattningar bland medlemmarna så använde jag mig av följande frågeställning; *Hur uppfattar medlemmarna organisationen som gemenskap och utrymme för grupptillhörighet?*

Syftet med uppsatsen är att diskutera uppfattningen om hur medlemmarna ser på organisationen som en gemenskap. Hur känslan av grupptillhörighet uppstår samt hur det ömsesidiga stödet mellan medlemmarna visas genom interaktionsritualer.

Uppsatsen bygger på en kvalitativ forskningsmetod där jag genomfört intervjuer och observationer i organisationen. Det förklaras hur intervjupersonernas beskrivningar av organisationen, deras arbetssätt, interaktioner, möten människor emellan samt de kroppsliga och mentala upplevelserna av deltagandet ser ut. Dessa faktorer har jag valt att diskutera med hjälp av Randall Collins *interaktionsritualer* och *emotionell energi*, samt bitar av Robert Merton's ämne om *kollektiv respons*. Utifrån detta dras slutsatser av intervjupersonernas beskrivningar, mina observationer och de valda teorierna, för att försöka få fram svaret på frågan om de uppfattningar som medlemmarna anses ligga till grund för känslan av grupptillhörighet och organisationens gemenskap. En annan intressant aspekt är vad medlemmarna tror är de största bakomliggande orsakerna till varför många väljer att återkomma till mötena?

De resultat jag nått har visats genom observationer samt intervjupersonernas beskrivningar om upplevda känslor, sinnestillstånd och uppfattningar om organisationen och deras syfte att frambringa en gemenskap. Resultaten tydde på att gemenskapskänslor och grupptillhörighet inom AA skapas människorna emellan genom att man delar erfarenheter och på så vis komma i kontakt med likasinnade som minskar känslan av att vara ensam om sina problem.

Nyckelord: Grupptillhörighet, gemenskap, interaktionsritualer, organisering och Anonyma Alkoholister

Innehållsförteckning

Tack och Förord	s.4
1. Inledning	s.5
1.1 Bakgrund	s.5
1.2 Problemformulering.....	s.5
1.3 Syfte.....	s.5-6
1.4 Tidigare forskning.....	s.6
1.5 Frågeställning	s.6
1.6 Ord och begreppsförklaringar...	s.6
2. Metod och Metodval.....	s.7
2.1 Metodval.....	s.7
2.2 Urval och tillvägagångssätt.....	s.8-9
2.3 Etiska aspekter i intervjusituation.....	s.10
2.4 Avgränsningar.....	s.10-11
2.5 Kritik mot kvalitativmetod.....	s.11
3. Teoretiska utgångspunkter	s.11
3.1 Randall Collins.....	s.11-12
3.2 Robert Merton.....	s.12
4. Anonyma Alkoholisters historik och organisation.....	s.12-13
4.1 Vem är medlem?.....	s.13
5. AA:s organisationsstruktur.....	s.14
5.1 Rotationsprincipen, gemenskapen och kollektivet.....	s.14-15
5.2 Skapandet av en ny identitet och sinnesro.....	s.15
5.3 Mötesreflektioner.....	s.15-17
5.4 Mina egna reflektioner av AA som gemenskap.....	s.17-18
5.5 Grupptillhörighet.....	s.18-19
6. Resultat och Analys.....	s.19-24
7. Diskussion/ Slutsats.....	s.25-31
Käll- och litteraturförteckning.....	s.33
Bilaga 1	s.34
Bilaga 2	s.35

Tack och Förord

Jag vill efter denna uppsatsperiod passa på att tacka alla respondenter som har gett mig möjlighet att genomföra denna studie. Jag vill även tacka för det varma bemötandet av alla AA-medlemmar som jag mött både vid besök på AA i Malmö och på AA i Stockholm. Under genomförda intervjuer och frågestunder har det delgivits tankar, erfarenheter och känslor på ett mycket fint sätt, vilket jag är mycket tacksam för. Tack ska ni ha.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Denna studie handlar om en typ av organisation för personer med alkoholproblem som vill bli och förbli nyktra. Det finns många olika typer av sådana organisationer. Mitt intresse för organisationen Anonyma Alkoholister ligger i deras sätt att arbeta på, med uttalad avsaknad av ledare. Anonyma Alkoholister (AA), även kallat ”gemenskapen” av medlemmarna själv, är den största nykterhetsverksamheten – internationellt sätt. I Sverige har rörelsen funnits i drygt 60år. Anonyma alkoholister (AA) är en självhjälpsrörelse för alkoholister som bildades i USA år 1935. Organisationen är en gemenskap för människor som vill bli friska från sitt alkoholmissbruk, där medlemmarna gemensamt hjälper varandra genom att delge sina erfarenheter, styrkor och förhoppningar, för att uppnå målet att bli nykter.

Eftersom mitt intresse för studien främst handlar om interaktioner mellan människor samt skapandet av emotionell energi så tänkte jag att det skulle vara spännande att se på vilket sätt AA:s medlemmar uppfattar gemenskap och på vilket sätt de anser att det lämnas utrymme för utveckling av grupptillhörighet inom denna frivilligorganisation? Vad är det medlemmarna gör – eller inte gör som kan bidra till att man skapar en sluten grupp där känslan av gemenskap ligger i fokus? Vad är det som tilltalar alkoholister att välja medlemskap i AA?

1.2 Problemformulering

När man talar om människor med beroenden eller missbruk rent generellt är det inte allt för sällan som bilden visar att de personerna ofta söker sig till andra personer som befinner sig i liknande situationer. Detta för att skapa en känsla av tillhörighet och att känna en gemenskap. Det finns självklart situationer då det motsatta sker, då man istället väljer att mer eller mindre isolera sig själv för att dölja sina problem. Vad jag valt att fokusera på i min studie är det förstnämnda exemplet med skapandet av känslor kring tillhörighet och vad det kan ha för betydelse bland medlemmarna i organisationen Anonyma Alkoholister (AA). Min fråga är alltså; Hur uppfattar medlemmarna organisationen som gemenskap och utrymme för grupptillhörighet?

1.3 Syfte

Syftet med studien är att få en bild av medlemmarnas uppfattning om organisationen sett ur ett gemenskapsperspektiv. Att försöka få svar på vad medlemmarna själv tros ligga bakom det faktum att man återkommer på AA möten? Medlemmarnas beskrivningar om hur skapandet en ny identitet kan se ut? Samt försöka analysera beskrivningar om hur grupptillhörighetskänslor uppstår. Frågeställningen besvaras utifrån de fyra respondenternas personliga uppfattningar och beskrivningar om de sociala situationer och interaktioner som sker på möten med andra alkoholister. Mitt intressefokus ligger på *interaktioner* mellan människor.

1.4 Tidigare forskning

Det har gjorts en hel del tidigare forskning på området om alkoholism. De flesta vetenskapliga forsknings studier jag har kommit över har handlat om Vad ett missbruk är, vad ett beroende är, vem som drabbas och varför? Allt för ofta handlar studierna om vilka personlighetstyper som faller inom ramen för missbruk eller alkoholberoende? Hur det skulle kunna vara en genetiskt ärftlig sjukdom, något som bygger på personers ”rätta” omgivning eller helt enkelt bara ren slump. Ett grundtagande inom vetenskapliga teorier är att missbrukaren är skadad i sin förmåga att hantera sin självkänsla eller identitet. Drogerna antas då fungera som en tröst eller lindring. För att bryta mönstret av sitt destruktiva drogbruk och bygga upp en ny identitet krävs det att i terapin frigöra sina känslor, att upptäcka det ursprungliga onda och på så sätt konfrontera den omedvetna konflikt som råder (Ramström 1983). Många tidigare studier visar sig fokusera på själva drickandet, psykosociala förhållanden som tros kan leda till alkoholproblem så som barndomstrauma eller liknande där traumat och dess miljö kan leda till missbruksbeteende (Eklund 2006).

En person som har forskat mycket om fenomenet missbruk är Jan Blomqvist. I FOU rapporten (1999:16) ” Inte bara behandling – vägar ut ur alkoholmissbruket” har han sett flertalet möjliga vägar som lett till nykterhet. Han delar upp dem i ”behandling”, ”självhjälpsgrupper”, och ”sjävläkning” (Blomqvist, 1999). Enligt Blomqvist kan alla dessa tillvägagångssätt vara bidragande till nykterhet, som är bestående oberoende av hur långvarigt och svårt missbruket har varit men det är vanligare att personer som har ett gott bevarat socialt nätverk självläker.

En intressant upptäckt som Blomqvist gjort är att ”sjävläkarna” skiljer sig från dem som fått hjälp av t.ex. Anonyma Alkoholister (AA) genom att” sjävläkarnas” alkoholkonsumtion inte ökat under åren före lösningen, däremot har det påvisats att de som har fått hjälp genom AA

har alkoholkonsumtionen ökat. Här menar Blomqvist att man kan fråga sig om behandling är en nödvändighet för att en alkoholist ska bli nykter? Han beskriver att många som druckit för mycket har bearbetats av sin miljö att minska sitt drickande och utifrån detta lyckats bli nyktra. Jag tyckte det var en intressant frågeställning av Blomqvist men jag har valt att inte göra någon vidare djupdykning i att försöka finna argument för eller emot hans rapport då det skulle ta upp för stor plats och för mycket tid. Mitt intresse för denna studie har snarare rotats i det som Ramstöm menar med att försöka bryta destruktiva mönster och bygga upp en ny identitet genom terapi och frigöra sina känslor. Därför har jag valt att fördjupa mig i den form av ”terapi” som Anonyma Alkoholister använder sig av i form av möten med andra alkoholister. Vad är det som sker vid dessa möten med andra deltagare? I en finsk forskningsrapport (Hänninen och Koski-Jännes, 1999) berättar några missbrukare sina livshistorier, där det då framkom flera vägar till att bryta sina destruktiva mönster. En av berättelserna beskriver hur en missbrukare gick från att missbruka och isolera sig själv till ett bra liv på grund av gemenskapen i AA. På mötena fick personerna hjälp med identifikation, ödmjukhet samt att hitta sin plats i samhället. Deltagarna i rapporten förklarade att för att kunna tillfriskna från sjukdomen måste en missbrukare nå sin personliga botten, erkänna sin hjälplöshet inför alkoholen samt få hjälp av andra tillfrisknande alkoholister. Förutsättning för ens tillfrisknad beskrivs här som att man måste nå den personliga botten och sedan finna gemenskap (Hänninen och Koski-Jännes 1999).

För att lyckas fördjupa mig vidare inom detta område av gemenskap och igenkännande känslor tänkte jag använda mig av Randall Collins begrepp *interaktionsritualer* likaså att försöka förklara vad det är som händer i kroppen när vi upplever *emotionell energi*? Är det något som kan vara beroendeframkallande?

Väl inne på ämnet med energi, ritual och gemenskap så vill jag gärna försöka koppla det till Robert Merton´s begrepp gällande den *kollektiva responsen* och vilken avgörande faktor detta skulle kunna ha för min undersökning. Finns där någon koppling mellan emotionell energi, kollektiv respons och gemenskap?

Då min frågeställning tar upp begrepp som ”uppfattningar”, ”grupptillhörighet” och ”återkommande”, så är det viktigt att försöka få klarhet i vad som menas med dessa begrepp rent sociologiskt.

Jag har gett mig in i tidigare forskning och hittat följande vad gäller dessa begrepp ur vetenskaplig syn;

För att försöka förklara begreppet **grupp**tillhörighet så är det lättare om man bryter ner det till två ord. Om man separerar begreppet grupptillhörighet och analyserar dem var för sig så säger begreppsförklaringen av *tillhörighet* betyder att människan identifierar sig med någon/några och skapar därmed en känsla av att tillhöra en grupp

Grupp kan beskrivas kortfattat som en samling individer som kan lokaliseras i tid och rum, har ett visst antal medlemmar, en viss beständighet i tid, eventuellt är förenade av en viss uppgift och eventuellt karaktäriseras av någon grad av sammanhållning

Slår man sen ihop de olika begreppen, står den för att en individ likaställer sig, identifierar sig med de som delar liknande uppgifter, principer, och möjligen befinner sig vid en särskild tid och plats på ett och samma ställe och till följd av detta får en förståelse och känsla av grupptillhörighet (Kajiser och Öhlander 1999).

Begreppet **återkommande** kan tolkas utifrån olika aspekter. Ordet i sig betyder frekvent, kontinuerlig, regelbunden e.tc. (<http://sv.bab.la/lexikon/>). Men för att se det ur ett sociologiskt perspektiv *varför* man återkommer till en grupp, ett möte, en plats kan bero på många olika faktorer. I detta fall med personer som försöker tillfriskna från sin sjukdom alkoholism tror jag inte det handlar så mycket om att personerna i fråga saknar vetskap om andra alternativ eller möjligheter till behandling än AA, utan jag tror istället återkommandet handlar om att känna ansvar och solidaritet gentemot personerna i gruppen. Sociologen Herbert Mead menar att det är viktigt för individer att tillhöra en grupp, avsett vilken sorts grupp. Genom att tillhöra och identifiera sig med en grupp får individen lära sig vilka förväntningar deltagarna i gruppen har men också vilka förväntningar individen har på sig själv (Mead, 1976) Vi människor tillhör flera grupper som alla påverkar oss på olika sätt och olika starkt. Vissa grupper står oss väldigt nära och vi bryr oss mycket om medlemmarnas känslor, åsikter och förväntningar. Jag tror ett återkommande bland AA medlemmarna grundar sig i att man känner ett förtroende till gruppen samt att en ovisshet dyker upp om vad som händer ifall man slutar att återkomma. Mead (1976) beskriver också fenomenet när medlemmarna lever upp till gruppens förväntningar och upplever likhet skapar det sociala band vilket resulterar i gemenskap, trygghet och att vi-känslan förstärks.

Ett begrepp som **uppfattning** är mer komplicerat att beskriva än de begreppen ovan. Rent grammatiskt betyder det en persons sätt att betrakta eller bedöma något, att med sinnena uppfatta händelser i omvärlden (<http://www.learning4sharing.nu/uppfattning-208064.html>).

Ska det ses utifrån ett sociologiskt perspektiv så hamnar man på ett lite djupare plan där man inte kan generalisera uppfattningar sett ur den enskilda individens betraktelse utan en uppfattning om någon eller något påverkas även av motparten.

Hur vi uppfattar saker och ting beror inte bara på våra egna direkta erfarenheter utan också på hur andra presenterar sig själva och blir presenterade av andra aktörer i samhället. Våra bilder och föreställningar kommer ifrån flera håll: Här spelar exempelvis uppväxt, familjeförhållanden, arbetsplats, utbildning, ekonomiska förutsättningar, etnicitet osv. en viktig roll. Det förekommer även ibland att företrädare konsulteras för att forma roller och rollattribut hos olika verksamheter eller grupper då de ska framhäva organisationens bästa sidor (Marton 1981; Säljö 1989; Uljens 1989). Då kan det handla om att vilja sprida en uppfattning som gärna presenteras utifrån de egna intressena för att skapa och upprätthålla en hög status och positiva uppfattningar hos omgivningen. I denna studie så handlar uppfattningarna om AA deltagares syn på den aktiva organisation som de medverkar i. På vilket sätt beskrivs uppfattningar om skapandet av gemenskap och grupptillhörighet inom AA. Vad kan jag förtydliga utifrån respondenterna beskrivningar och uppfattningar om AA som leder till svaret på min frågeställning? Här handlar det om enskilda uppfattningar som kan se olika ut beroende på vilka erfarenheter, livssituationer, aktivt deltagande osv. som råder.

1.5 Frågeställning

I denna studie görs en undersökning om hur medlemmar av Anonyma Alkoholister ser på organisationen som en gemenskap? Vilka grundläggande faktorer tros ligga bakom det faktum att man återkommer på AA-möten? Samt hur påverkas personernas identitet och känsla av grupptillhörighet genom interaktioner med andra alkoholister?

-Vad är det som medlemmarna uppfattar ger utrymme för grupptillhörighet och gemenskap hos AA?

- Vad är det som gör att folk återkommer till mötena?

Gemenskap, identitet och grupptillhörighet är de huvudsakliga begreppen som studiens fokus har inriktats på. Genom mina utförda intervjuer och observationer ska jag försöka få fram svar på mina frågor utifrån respondenternas beskrivda livsvärld och de teoretiker jag har valt att tillämpa.

Organiseringen inom AA är strukturerad så att medlemmarna själva styr, administrerar och ansvarar för mötestillfällena, detta leder i sin tur till att det utformas *interaktioner* och *ritualer* inom grupper. Vad skulle det kunna beror på att gemenskapen (som medlemmarna kallar det) överlever? Kanske är det p.g.a. den personliga delaktigheten i organisationen som gör att medlemmarna känner sig mer interagerande då det är de själva som praktiskt styr och utför alla uppgifter. Vad är det som händer under mötestillfällena som gör att medlemmarna uppfattar en viss gemensam känsla?

1.6 Ord och begreppsförklaringar

12 Stegsprogram: Ett återkommande begrepp i uppsatsen är tolvstegsprogrammet. Det förklaras som de levnadsregler som AA:s verksamhet förespråkar och som finns till för vägledning hos medlemmarna i sitt tillfrisknande. Det är dessa steg som medlemmarna följer för att nå nykterhet. Det förklaras lättast som ett program för tillfrisknande.

12 Traditioner: AA använder sig av ”traditioner” istället för lagar och regler när det gäller deras organisatoriska stadgar. Dessa punkter är AA:s ideologiska ram för hur verksamheten ska hållas ihop på bästa sätt, som följs av alla medlemmar.

I alla referenser jag skriver om i interna texter eller uppgifter från AA-deltagare har deras namn bytts ut och ersatts med påhittade namn. Detta p.g.a. respekt för anonymitetsprincipen som finns i AA. Samma sak gäller för citat och uppgifter från intervjuer, såväl som för referenser till uttalanden av AA-deltagare vid observationstillfällena.

”Gemenskapen”: Det som organisationen är kallad av medlemmarna själva.

2. Metod & metodval

Nedan beskrivs studiens tillvägagångssätt och metodval.

2.1 Metodval

Inom ramen för denna uppsats har kvalitativ forskningsmetod använts i form av intervjuer och deltagande observation. Det kvalitativa metodvalet ligger till grund för att man då försöker att *förstå* snarare än att *förklara* varför saker sker. En kvalitativ forskningsmetod förklaras därför som en tolkade samhällsvetenskaplig forskning och innebär analyser av lågt strukturerande data, t.ex. intervjuer med öppna svar. Den kvalitativa metoden syftar till att skapa fördjupad förståelse för attityder och idéer som förorsakar människors handlingar, formuleringar och beslutsfattande, snarare än att kartlägga *vad* det är som beslutas, görs eller sägs (Denscombe 2009). Då syftet var att tolka mening, upplevelser och erfarenheter ansåg jag att denna metod

verkade lämpligast i min undersökning eftersom min forskningsfråga knyter an till personers ritualer, interagerande och erfarenheter. Denna forskningsmetod efterfrågar gärna att forskaren på ett eller annat sätt själv befinner sig i den sociala verklighet som analyseras. Vid mina observationer blev jag en del av den ”verklighet” som florerar på ett AA-möte. Det var även där jag gjorde mycket av min datainsamling, likaså de största delarna av min tolkningsprocess. Den kvalitativa metoden hjälper forskaren till att försöka förstå olika situationer, i detta fall var det mitt försök att förstå mina intervjupersoners erfarenheter och synvinklar utifrån deras upplevda värld. Genom att använda sig av denna metod blir det lättare att komma åt data i form av mening och betydelse som riskerar bli förlorad vid en kvantitativ metod där det fokuseras mer på att förklara och mäta än att tolka och förstå innehållet i forskarens insamlade data. Då den subjektiva upplevelsen är av intresse för undersökningen så valde jag att använda mig av en semistrukturerad intervjuform. Detta format gör det möjligt för respondenterna att besvara frågorna utifrån en mer personlig referensram p.g.a. dess öppna karaktär, vilket en mer standardiserad intervjuform inte tillåter (Descombe, 2009).

Tillsammans med den empiriska undersökningen och mitt närmande av fältet genom intervju och observation har jag även valt att fördjupa mig i teoretikerna Randall Collins och Robert Merton. På detta vis har jag försökt förklara några av teoretikernas begrepp och perspektiv med de upplevda beskrivningar och situationer jag fått erfara genom min kvalitativa datainsamling. Intervjupersonernas beskrivningar av organisationen, deras arbetssätt, samt kroppsliga och mentala upplevelser av deltagandet i AA diskuteras med hjälp av Randall Collins *interaktionsritualer* och *emotionell energi*, och Robert Merton´s begrepp om *kollektiv respons*. Utifrån detta dras slutsatser av intervjupersonernas beskrivningar, mina observationer och de valda teorierna, för att försöka få fram svaret på frågan om vad som möjligt kan ligga till grund för medlemmarnas uppfattning om organisationen ur gemenskapsperspektiv. Återigen ligger mitt fokus vid begreppen *interaktion*, *ritual*, *gemenskap* och *grupptillhörhet*.

2.2 Urval och tillvägagångssätt

I denna undersökning har jag valt att genomföra kvalitativa intervjuer för att det ger utrymme till en rikare och mer detaljerad bild över intervjupersonernas tankar och känslor. Då syftet med studien är att undersöka medlemmars personliga uppfattningar om organisationen och dess utrymme för känslor av grupptillhörighet så kom urvalet att fokusera på personer både med en lång erfarenhet av organisationen men även på de personer som nyligen blivit

medlemmar. Detta för att skapa en uppfattning om det skiljer sig i medlemmarnas egna uppfattningar av organisationen beroende på deras längd av medlemskap. Intervjuerna utfördes delvis hemma hos intervjupersonerna, men även i enskilda rum inne i organisationens egna möteslokaler, då jag ville undvika känslan av makt eller övertag från min sida. Jag ville att deltagarna skulle befinna sig i en så trygg och bekväm miljö som möjligt.

När man gör ett metodval är det viktigt att vara medveten om fördelarna och nackdelarna med respektive metoder, både kvalitativa och kvantitativa, för att kunna välja metoder som kompletterar varandra och som passar in på forskningsfrågan. Det hör inte till ovanligheterna att det sker en triangulering av metoder, detta för att erhålla ett så djupt och gediget datamaterial som möjligt (Denscombe, 2009).

Jag ville att mina intervjuer skulle bli så avslappnade och informationsrika som möjligt så jag utgick från en semistrukturerad intervjuform. På så sätt blev intervjun mer som ett öppet samtal där jag satt och tog anteckningar och deltagarna fick prata fritt runt frågorna. Då det uppstod mycket intressant material genom intervjupersonernas reflektioner och resonemang så skapades det även en hel del följdfrågor. Intervjuerna blev mycket utförliga och givande, där längden på intervjuerna varierade mellan ca.35 min och 95min, vilket resulterade i att jag kände efter vidare analysering och bearbetning av mitt insamlade material från observationerna och de fyra utförda intervjuerna, att jag hade nått en ”mättnad”. D.v.s. att jag inte tror att jag hade fått ut mer användbar information om jag gjort fler intervjuer eller observationer.

Intervjufrågorna komponerades dels utefter min frågeställning men även övergripande allmänna frågor som jag tyckte kunde vara relevanta för helhetsperspektivet av min undersökning. Mitt urval av den första intervjupersonen bestämdes ganska tidigt då det var samma person som jag haft som ”gate-keeper” in till AA. Jag frågade honom i ett tidigt skede om han hade lust att ställa upp på en intervju. Turligt nog så blev det genom denna kontaktperson ett så kallat ”snöbollsurval” som mina övriga intervjupersoner blev utvalda. Min kontaktperson tyckte det var så intressant att jag valt att skriva om AA, så när jag berättade för honom att jag gärna hade velat komma i kontakt med fler personer med anknytning till AA, han svarade; ” jag tror jag vet någon som gärna hade velat ställa upp”. Jag kontaktade de potentiella intressenterna som han uppgav, de fick sedan möjlighet att ta ställning till om de ville medverka i min studie eller inte. De som var intresserade återkopplade till mig och vi bestämde plats för intervjun.

Jag fick även möjligheten att göra några mycket intressanta intervjuer på AA i Stockholm i samband med mitt studiebesök i en AA grupp på Södermalm (vilket i sin tur ledde till att jag även fick en personlig rundvandring inne på Servicekontoret) Min tur upp till Stockholm och den inblicken som jag fick av AA under den veckan gav mig en god insikt av organisationen och dess medlemmar och ett material som jag aldrig annars skulle haft möjlighet att ta del av. Min förhoppning från början var att inte enbart komma i kontakt med de riktigt inbitna anhängarna i AA, utan även komma i kontakt med någon som varit aktiv medlem mindre än sex månader. Mest för att se hur tidigt uppfattningen om AA sprider sig. Dessvärre lyckades jag inte, men är mycket tacksam för de personerna som deltog och delade med sig av sina erfarenheter. Urvalsgruppens spridning i antalet år av medlemskap låg på mellan 10-25år. Jag hade ingen ambition att hitta någon spridning av deltagare när det gäller ålder, kön, etnisk bakgrund eller klasstillhörighet Min tanke var istället att jag skulle vara nöjd om någon överhuvudtaget var villig att ställa upp och hjälpa till. Det tåls att nämna att deltagandet i denna typ av undersökningar där det handlar om privata angelägenheter som missbruk eller andra känsliga och mycket allvarliga problem kan vara svårt att öppna upp sig om. Det var därför viktigt för mig att tidigt förklara mitt syfte med undersökningen och att jag inte var intresserad av något inkräktande på situationen som alkoholist eller ställa frågor kopplade till personliga angelägenheter, utan ville skapa mig en uppfattning om deras egna tankar och känslor rörande gemenskapen.

Kanske hade det varit bra för att erhålla ett så brett perspektiv som möjligt, att kunna ha med lika många män, kvinnor, unga, gamla, osv. men jag ansåg att för min undersökning var det viktigaste att överhuvudtaget få någon att ställa upp.

2.3 Etiska aspekter i intervjusituation

När det gäller den kvalitativa intervjun har forskaren har en rad etiska principer att förhålla sig till. Fokus ligger på att skydda deltagaren och dess anonymitet. Det är viktigt att inte föra fram felaktiga framställningar om intervjupersonen (Denscombe 2009).

Inför utförandet av mina intervjuer var jag tydlig med att uppge syfte och bakgrund till min undersökning. Likaså ville jag försäkra deltagarna om vederbörandes anonymitet och rätt att avbryta intervjun när som helst. På detta sätt försökte jag skapa en så trygg och lugn miljö som möjligt och att det skulle framgå att mitt syfte var att intervjun genomfördes under intervjupersonens förutsättningar.

Denscombe (2009) menar också att det är viktigt att öppningen på intervjun blir lättsam så att det kan spridas en avslappnad stämning. Därför är det bra om man inleder med lite mer allmänna frågor för att ge intervjupersonen en stabil och säker början.

2.4 Avgränsningar

Då denna uppsats skrivits under en begränsad tid och med ett begränsat antal sidor krävdes det att jag satte upp tydliga avgränsningar för mitt material och mina utförda observationer och intervjuer så att omfånget inte skulle bli för stort och ogenomförbart. Jag har avgränsat mitt material till AA i Sverige, då jag inte haft möjlighet att genomföra några observationer i andra länder. Så all information och empirisk undersökning är utförd i Malmö och Stockholm. En annan aspekt i mitt avgränsande av uppsatsen är att jag valt att inte jämföra olika självhjälpsrörelser eller behandlingsprogram, vilket skulle ta förmycket tid och plats i min text.

2.5 Kritik mot kvalitativ metod

Vanliga invändningar riktade mot kvalitativ metod är huruvida forskningen är tillförlitlig, generaliserbar och subjektiv. Då kvalitativ forskning vill tränga in på djupet och öka förståelsen om mänskliga fenomen är det relativt lilla urvalet ifrågasatt. Studierna är ofta avgränsade till en hanterbar mängd data. Därmed kan representativiteten ifrågasättas. Studiefokuset ligger hur som helst inte på antal utan på ett vidare holistiskt perspektiv som vill öka individers förståelse av en social aktivitet eller fenomen (Denscombe 2009, Kap 14). Andra negativa aspekter på den kvalitativa metoden och analysen är forskarens subjektiva roll. Man menar att metoden inbjuder till att forskarens personliga åsikter lyfts fram. Det som är viktigt är att med hjälp av teoretiska eller analytiska metoder motverka denna tendens att låta den vetenskapliga skildringen styra analysen.

2. Teoretiska utgångspunkter

Ett sätt att förstå AA möten och dess medlemmar är genom Randall Collins och hans teori om rituell handling, där ett möte kan betraktas som en ritual. Enligt Collins teori om rituell handling är ritualen interaktionen mellan två eller flera individer, där det med bland annat ord, handlingar och/eller idéer och under rätt förutsättningar kan uppstå en kollektiv effekt. Denna handling innefattar interaktionsritualer, där viktiga beståndsdelar är symboler och känslomässiga upplevelser som uppstår i dessa interaktioner. Teorin

fokuserar på vad en känslomässig solidaritet i en grupp kan åstadkomma och därför tyckte jag att Collins var en lämplig utgångspunkt i denna studie.

En annan teoretiker som jag tyckte var användbar i ämnet, som även han diskuterar värdet av interaktioner och att omringa sig av betydelsefulla personer är Robert Merton och hans begrepp om kollektiv respons.

3.1 Randall Collins

Enligt den amerikanske sociologen Randall Collins (2008) upprätthålls och formas samhället av sociala interaktionsritualer. Dessa ritualer verkar för att skapa och bevara solidaritet människor emellan. Det resultat som skapas av att delta i sociala ritualer är en känsla av självförtroende, gemenskap och en önskan om att agera och handla på ett sätt som anses som det moraliskt korrekta. Det är även dessa resultat som bidrar till att en markerande gränslinje uppstår över vilka som tillhör en ritual och vilka som står utanför.

En ritual är ett strikt utformat beteende. Det skiljer sig på så sätt från en vardaglig praktiskt handling, som att handla i en affär, utföra sitt arbete eller liknande. Det är formen av beteendet som räknas - handlingarna måste utföras på det rätta sättet. En social ritual (interaktionsritual) handlar först och främst om att en grupp är samlad. Vidare menar Collins att det är den fysiska närvaron av andra människor som gör att en energi börjar flöda, vilket bygger upp en känsla som smittar av sig. Detta leder till skapandet av en gruppidentitet där styrka och moralisk känsla inom gruppen uppstår genom trygghet i att kunna identifiera sig med deltagarna i gruppen. Detta kallar Collins för *emotionell energi*. Att identifiera sig med varandra som medlemmar av en grupp utlöser kollektiv solidaritet och styrka vilket lyfter individerna till en högre nivå av trygghet och känsla av samhörighet. Collins beskriver hur denna energi kan liknas vid ett rus eller en kick. Detta i sin tur kan leda till att man blir mer benägen att öppna upp sig och mindre rädd för skapandet av nya kontakter.

En grupp strävar mot att nå en vändpunkt - då gruppen uppvisar ett kollektivt samförstånd. Då flyter interaktionen och mötet blir ett samspel som alla accepterar och utnyttjar. Collins (2008) menar att vi människor "laddas", liksom ett batteri, av emotionell energi genom mänskliga interaktioner. Det skapar en känsla av gemenskap, självförtroende samt vilja att agera på ett rätt och moraliskt sätt. Den emotionella energin sägs framför allt uppstå i samband med ritualer av olika slag och får deltagarna att känna solidaritet, självförtroende och en vilja att interagera med andra. Under en ritual skapas enligt Collins (2008) en social affekt. Denna kraft för oss genom mötet med andra människor. Energin är underliggande den vanliga

känslan men kan mynna ut i form av viljestyrka, glädje och entusiasm samt självförtroende. Alla samtal och ritualer behöver inte leda till att emotionell energi uppstår. Det är beroende av vad individen tidigare har upplevt i tidigare interaktioner.

Collins lyfter fram fyra viktiga beståndsdelar i en interaktionsritual.

1.grupptillhörighet, 2.en avgränsning gentemot utomstående, 3.ett gemensamt fokus samt 4.ett liknande sinnestillstånd hos de berörda parterna.

En ritual kan enligt Collins (2008) ses som en ceremoni och leder till en känslomässig upplevelse, vilken kan framkalla en social känsla av upprymdhet. Vad som möjliggör en interaktionsritual är bland annat vilka erfarenheter deltagarna har ifrån tidigare ritualer, och om de har fått med sig de särskilda verbala symboler som står för medlemskapet i det specifika interaktionssammanhanget. Det är viktigt att alla deltagare fokuserar på samma handling. Detta gör att alla som deltar känner sig delaktiga i den gemenskap som uppstår här och nu. Det uppstår en solidaritet som förenar gruppen. Samtidigt leder detta till att det sker ett rollövertagande mellan deltagarna. Känslan av gemensam sinnesstämning hänger samman med det tidigare nämnda gemensamma fokus som deltagarna har på den speciella handlingen. Dessa två komponenter hänger ihop och förstärker varandra genom att den delaktiga gemenskapen gör känslan starkare, och den förstärkta känslan leder i sin tur till att gemenskapskänslorna ökar.

3.2 Robert Merton

I Robert Merton's bok "Social Theory and Social Structure" skriver han om drifter och impulser hos individer och hur människan fungerar individuellt, men jag har valt att koppla det vidare till vårt sociala behov av andra. Merton (1968) menar att dessa situationer har en tendens att påverka ens status och självrespekt negativt och man tenderar att kritisera sitt eget personliga värde. För att man ska lyckas ta sig ur dessa negativa känslor så menar Merton att man behöver stöd av ens referensobjekt. Att man omringar sig av personer som har förståelse och delar samma erfarenheter som en själv är en viktig del för att inte man ska isolera sig och sjunka djupare in i sina negativa trender. Här behöver man omringa sig av en social struktur av människor där man kan bli erkänd och accepterad, enligt Merton så kräver en framgångsrik lösning en *kollektiv respons*.

4. Anonyma Alkoholisters historik och organisation

Anonyma Alkoholister (AA) bygger på ett andligt program som dels innehåller Tolv steg (se bilaga 1) för tillfrisknande och samt bygger på Tolv traditioner (se bilaga 2) i syfte att vara vägledande principer och stadgar för AA som helhet. Tolvstegsprogrammet grundar sig i första hand på att erkänna sig maktlös inför sitt beroende till en Högre makt eller Gud, då de förlorat kontrollen över sina liv. I detta fall görs det klart genom steg två, att det handlar om en Högre makt eller Gud ” så som en själv uppfattar honom” (se bilaga 1) Vidare är det viktigt att deltagarna får insikt om att de själva ska ta ansvar för sin sjukdom. De resterande stegen handlar om hur de själva väljer att leva ett så bra liv som möjligt, samt om att föra budskapet vidare (AA-gruppen 2003). AA är ett program som inte är professionellt, politiskt eller religiöst bundet. AA:s tolvstegsmöten utgår enbart från de tolv stegen och innefattar inga ledare inom gruppen. Grundstenen bygger således på att de som är anslutna hjälper inte bara sig själv utan även andra anhängare att vara nyktra.

Anonyma Alkoholister brukar även i vardaglig tal kallas för självhjälpsrörelse. Ett begrepp som kännetecknas av ömsesidiga insatser inom samma grupp eller klass. Då syftet med ett deltagande i AA är att hålla sig själv nykter samtidigt som man hjälper andra att uppnå samma sak, så kan de kalla sig för en självhjälpsgrupp eller rörelse. Vidare så säger sig Anonyma Alkoholister vara frivillig, politiskt och ekonomiskt obundet likaså säger de sig även vara religiöst oberoende trots att deras ideologiska bas i form av tolv steg innehåller både sinnesbön, Gud och en tro på en Högre makt, vilka tillika används som rekommendationer i syfte att hjälpa medlemmarna att bli nyktra och tillfriskna andligt från sitt missbruk och beroende.

4.1 Vem är medlem i AA?

”Medlem” är en person som deltar i ett AA-möte för att han eller hon vill sluta dricka alkohol. Det finns inga företrädare eller talesmän som kan tala om hur olika aspekter av programmet ska tolkas. Var och en deltagare bestämmer för sig, och gör sin tolkning av programmet och dess ideologi. De Tolvstegen (bilaga1) ses som *verktyg* för att nå nykterhet, vilket inte kunnat nås av egen maskin. När en person har nått en punkt i sjukdomen, alkoholism, där han/hon inte längre klarar av att ta sig ut ur sitt tillstånd av egen kraft så behöver han/hon tillit till någon eller någonting. En gräns har nåtts när beroendet är alltför starkt och personen är så känslomässigt och mentalt skadad, att han/hon behöver hjälp av en kraft utanför sig själv som hjälper en ur problematiken (AA-gruppen 2003).

5. AA:s organisationsstruktur

Organisationsstrukturen som används inom AA bygger på tolv traditioner (se bilaga1), som beskriver hur AA-grupperna skall fungera och hur de ska förhålla sig till varandra och omvärlden för att säkerställa gemenskapens överlevnad. Traditionerna är färdiga riktlinjer för hur verksamheten ska fungera och bör följas för att kunna hålla ihop gruppen på mest lämpliga vis. Det är på så sätt medlemmarna själv som styr och ansvarar för att ”gemenskapen” organiseras och administreras, samt det praktiska utförandet är upp till grupperna själva att välja. Då där föreligger en anonymitetsprincip i verksamheten som innebär att AA inte har- kan inte ha- några register, medlemsavgifter eller uteslutningsprocedurer, så skapas en extrem öppenhet beträffande medlemskap.

För att det ska finnas en användbar struktur i gemenskapen då grupperna inte byggs på några ledare eller ordningsmän, så har gruppen en del grundläggande arbetsuppgifter som medlemmarna utför i form av sekreterare, kassör, litteraturansvarig samt någon som ansvarar för att lokalen öppnas och att det kokas kaffe.

Det tycks inte spela någon större roll vilka personer i gruppen som gör det ena eller det andra så länge allt fungerar och flyter på. Deltagandet är mer väsentligt än det faktiska utförandet.

5.1 Rotationsprincipen, gemenskapen och kollektivet

Rotationsprincipen som AA arbetar efter handlar om att man byter, ”roterar” arbetsuppgifter, så att man inte stelnar i sina uppgifter. Ingen sitter på en och samma arbetsuppgift längre än två år, det går ”laget runt” så att alla får del av uppgifterna som ska skötas. Efter sin tid i ett uppdrag så går han/hon vidare till andra sysslor och på så sätt vill organisationen förebygga problem som uppstår p.g.a. att alla inte får känna gemenskap i uppgifterna (Pittman 1992).

Kollektivet bestämmer i gruppen, vi har inte någon ledare eller ledningsgrupp som styr. Varje medlem har samma värde oberoende av kön, ålder, etnisk tillhörighet, religiös tro eller nykter tid (AA-gruppen 2003).

5.2 Skapandet av en ny identitet och sinnesro

Villigheten till att förändra sitt liv i en ny riktning är avgörande för att förmå sig till att söka hjälp för sina alkoholproblem. Det handlar ofta om att vara förberedd både mentalt och fysiskt för vad som komma skall, och räkna med att det är en process över tid där stöd från andra är en avgörande faktor (Jakobsson 2005). Här pratar man om personlighetsförändringar. Individerna får information om sin situation, vad som måste göras och hur det ska gå till. Det

utges inga *garantier* att förändringen ska leda till nykterhet, men det finns en grundsten i form av ett tolvtegsprogram som används som riktlinjer i utförandet av förändringen. Nedan beskrivs, utifrån en undersökning på UCLA om Anonyma Alkoholister, hur en ”delning” kan se ut som har till uppgift att skapa igenkännande känslor bland deltagarna på ett möte.

” Old-timers,”pros”, and veterans, in turn, may freely offer representations of their psychosocial landscape. They provide what they refer to as”narrative maps”.

A presentation of reality. Experienced members also give descriptions of the history of AA, characterizations of drinking and alcoholics, and generalities about problems and recovery” (Pollner & Stein, UCLA 1996)

Genom att få tillgång till andra människors livshändelser och ”narrative maps” så kan deltagarna få bekräftelse av att programmet faktiskt hjälpt andra alkoholister. Berättelserna tar upp ”what we used to be like, what happened, and what we are like now” (Pollner & Stein, UCLA 1996).

Det är utbytet av erfarenheter, styrka och hopp som sker mellan människor på mötena som bevisats gett positiva resultat både vad gäller identitetsskapande och känsla av tillfredsställelse och sinnesro (Wingren 2008). Vidare menar Jakobsson et al. (2005) att stöd från andra människor är en förutsättning för förändring, och när man ser likheter hos andra människor så har man lättare att känna gemenskap och på så sätt förlåta sig själv.

5.3 Mötesreflektioner

Mötesinformation: Inom AA finns det olika typer av möten. Jag har valt att beskriva ”öppna” och ”slutna” möten. De slutna mötena är reserverade enbart för medlemmar i AA, och till öppna möten välkomnas t.ex. familjemedlemmar och intresserade utomstående. Alla möten innefattar 60 min. Ofta sitter man runt ett större bord, samt på stolar som står längst väggarna. Oavsett om mötet infinner sig i en källarlokal, föreningshus, hyreslägenhet etc. så försöker man skapa en hemtrevnadskänsla genom att tända levandeljus och sätta blommor på bordet.

Reflektioner av mitt första AA möte – 25/11 09.00 Sankt Paulsgatan 39D

Det var en kylig måndagsmorgon, solen hade precis rest sig upp på himmeln då jag klev in i den lilla lokalen på St. Paulusgatan. Rummet som är upplyst av tända ljus och doften av nybryggt kaffe kändes väldigt hemtrevligt. Efter en liten stund tog en tjej i 30-årsåldern och hälsade mig välkommen. Jag förklarade att jag var besökare och orsaken till varför jag var där. Jag satte mig ner på en stol intill väggen och strax öppnades mötet. I rummet susade lite

dova ljud av att folk gick runt och hälsade på varandra och småsnackade, samtidigt som några koppar kaffe slank ner.

Mannen som satt på kortsidan av det stora rektangulära bordet, öppnaren till dagens möte, vände sig till mig och frågade om jag läst ingressen?

Jag fick ett utskrivet laminerat A-4 papper med de tolv stegen och principerna, och strax efter kl. 09.00 drog mötet igång. Efter att A-4 papper lästs igenom av frivilliga läsare så startade mötet med punkt 1.

”Finns det någon person som är på AA för första gången?”

Lite svagt sträckte jag upp min hand och sa att jag var här för första gången, som ”besökare”. Alla applåderade och hälsade mig varmt välkommen. En härlig och upplösande känsla. Ett av sätten som skapar *emotionell energi* (Collins 2008)

Framför mötesöppnaren låg dagens litteratur i en halvcirkel. Han räckte över dagens litteratur till en medlem sidan om, som fick läsa den utvalda texten. Killen presenterade sig ”Hej jag heter Calle och jag är alkoholist”, då svarade alla ”hej Calle”. Jag antar att han fick samma positiva magkänsla av det välkommandet, som jag hade fått bara någon minut tidigare, den emotionella och stärkande energin. Den hälsningsrutinen upprepas sedan vid varje tillfälle då någon får ordet.

Allt deltagande är frivilligt. Det finns inga krav eller förväntningar hos någon att ta ordet, att läsa i litteraturen eller att ”dela”. En massa tankar slår mig medan jag sitter där på mötet. Den främsta tanken är att det mesta som sker bygger på rutin. Många känner varandra sedan flera år tillbaka och man vet kanske t.o.m. ibland vem som kommer säga vad.

Vad är det som man tar till sig och vad har man automatiskt lärt sig att koppla bort? Kanske förklarar detta att det är gemenskapen i sig – att bara sitta där, som är viktig? Interaktionen med andra människor genom den rent fysiska närvaron, och inte tvunget det kommunikativa agerandet.

Jag stannade kvar efter mötet och pratade med en deltagare. Jag var tvungen att ta upp mina funderingar med honom. Jag frågade honom hur det fungerar när man, som i hans fall, varit med i 15år och hört så många delningar och historier, vad som faktiskt etsar sig fast?

Då svarade han att det är just det som är poängen, den tryggheten som sprids av att vi faktiskt har en förutsägbar bild med oss om vem och vad som sägs på mötet. Det avspeglar en trygghet i att man vet vad som komma skall, förklarar han; att man inte vill ha överraskningar! Det leder till känslor av otrygghet och osäkerhet. Man måste veta vad och hur saker och ting fungerar, det blir som ett kontrollbehov, vilket i detta fall leder till att känslan av gemenskap förstärks. Mycket i skapandet av trygghet inom gruppen bygger på att hitta en

plattform och förtroendekänsla mellan mötesdeltagarna. Här handlar det inte om att förnyelse förlänger, utan faktiskt helt tvärt om.

Det absolut viktigaste för att man ska kunna känna sig trygg är att dynamiken i gruppen fungerar och alla rutiner (principerna) följs till punkt och pricka.

Avslutningsvis läses oftast sinnesbönen gemensamt: ”Gud, ge mig sinnesro att acceptera det jag inte kan förändra, mod att förändra det jag kan- och förstånd att inse skillnaden”

5.4 Mina egna reflektioner av AA som gemenskap

I de tolvstegen nämns ”Gud”. Det har genom årens lopp uppstått en hel del kritik mot AA och deras ”icke religiösa” verksamhet. Att AA har ett sektliknande mönster i sitt sätt att framföra sina budskap, hålla i sina möten och arbeta med ”tjänare”. Hur kan det å ena sidan vara en icke religiöst bunden organisation och samtidigt handla om att förbinda sig med en högre makt? Det kan låta konfunderande för utomstående då det onekligen verkar som om att man har kontakt med någon kraft utöver oss själva. Det framgår dock inte vad som menas med en högre makt. Hur kan man i ena skedet avskryta sig religiös anknytning men ändå pratar man om högre makter?

När man pratar med anhängare så förklaras fenomenet i steg tre, där står det ”*vi beslöt att lägga vår vilja och våra liv i Guds händer, sådan vi uppfattade honom*”. Den högre makten (Gud) som det skrivs om i tolvstegsprincipen och som AA grundar sitt tillfrisknandeprogram på, handlar om den *Högre makt*, sådan som man själv uppfattar den. Det kan syfta till precis vad som helst, bara en själv kan bestämma vad som uppfattas som en Högre makt.

Det handlar om öppenhet och den individuella tolkningen. Vidare är det intressant att analysera hur man ser på den religiösa förbindelsen inom AA. De skriver själv i sina texter att det inte finns någon koppling till någon religion. Det är säkert sant. Det finns ingen uttalad religiös tro eller särskild anslutning till någon uttalad religion, men huruvida man använder sig av religiösa inslag kan nog diskuteras. Det finns absolut religiösa inslag vilka visar sig genom att de nämner begrepp som andar och gudar i sitt program. Uppfattningen hos oss människor om att vi alltid betraktat andar och gudar som mäktigare än vanliga människor är inget nytt. Även om den verklighet som gudarna representerar inte är sådan som de troende påstår att den är, så har denna verklighet en symbolisk kraft som är mycket stark.

Anledningen till varför människor har valt att följa en religiös tron och på det faktum att genom en ritual så som att be eller bönfälla en Gud kan skrämja bort farliga och onda ting, är troligtvis att man förväntar sig att en Högre makt finns, och tron på att individen själv inte kan lösa sina bekymmer eller vardagliga problem. Det finns dock en verklighet som har alla de

egenskaper som människan tillskriver det gudomliga; samhället själv. Samhället är en kraft som är betydligt större än någon enskild individ. Vilket medför att samhället har en enormt stor makt över oss och vi är beroende av samhället på otaliga sätt. Det är därför ingen illusion att uppleva att det existerar något utanför oss själva, något som har en enorm kraft. Detta något, känslan av att vi är beroende av samhället, existerar både utanför och inuti oss själva. (Collins 2008:48)

5.5 Grupptillhörighet

AA domineras av en stark tro om att alla medlemmar har lika värde, och varje gruppmedlem har rätt att välja sin grad av deltagande i möten som erbjuds. D.v.s. oavsett när, var eller hur mötet ser ut så finns det aldrig några krav eller måsten på att man ska ”dela”. ”Delning” kallas de tillfällen då medlemmarna får tillfälle att berätta om sina erfarenheter, svårigheter eller framgångar s.k. Life-stories. ”Det är helt frivilligt hur aktiv man vill vara, om man vill dela med sig av sin historia eller säga sin mening, är helt upp till var och en. Intervjupersonerna påpekar ofta att det är lika viktigt, om inte viktigare att vara en god lyssnare. Detta kan vara en av de viktigaste punkterna inom AA:s kultur, att det inte finns några krav eller måsten bland medlemmarna. Det finns en högt regerande moral inom AA som handlar om att *varje individ är en del av helheten* (www.aa.se, 25 nov 2013) Utan återkommande deltagare så hade inte gemenskapen överlevt. Detta visas på många sätt men främst på mötena, jag märkte tydligt hur folk respekterar varandra och när ordet går runt så får alla tala till punkt utan att man avbryter varandra, eller kommenterar varandra. Den solidariska aspekten inom gruppen visas genom att man troget följer de vanor och rutiner som finns, vilket förmedlar en känsla av kontinuitet. Att dessa rutiner följs har visat sig skapa trygghet och en lugnande inverkan hos medlemmarna. Dessa känslor förstärker gruppens solidariska sammanhållning och medlemmarnas känsla av grupptillhörighet.

6. Resultat och Analys

Genom att ha granskat det insamlade materialet, fördjupat mig i en del teoretiker och dess applicerbara teorier och att jag kommit i kontakt med ”den riktiga världen” via mina observationer och intervjuer så har jag kunnat konstatera följande utifrån min undersökning. Vad Collins beskriver med sina begrepp och beståndsdelar av interaktionsritualer; *grupptillhörighet, avgränsning gentemot utomstående, gemensamt fokus samt liknande sinnestillstånd hos de berörda parterna*, skulle kunna appliceras utifrån ett AA möte. För det första krävs det en ”situationell samnärvaro” bland deltagarna (grupptillhörighet) det ska

finnas ett visst mått av fokusering och avskärmning från andra runt omkring (egna lokaler, särskild tid och plats) det är "här och nu" som spelar roll. På liknande sätt fungerar det mellan medlemmar på AA möten. Det handlar väldigt mycket om rutin och att följa mönster. Det är vad som sker här och nu som spelar roll. Man bryr sig inte om morgondagen eller ens timmen efter mötet, för det är nu som man är här, nyktra tillsammans. Ritual och tradition är viktiga faktorer inom alla organisationer, likväl inom AA. Att man gör samma rutiner varje gång, tros skapa ett gemensamt fokus, och en trygghet bland medlemmarna. Det ska inte uppstå några överraskningar eller känslan av att bli överrumplad. Här handlar det om som Collins beskriver en lyckad ritual genom att en att man har en gemensam definition om vad som händer och sker, vilket interaktionen är beroende av. Det krävs en likartad sinnesstämning och ett gemensamt sinnestillstånd bland de medverkande. På AA möten försöker deltagarna skapa gemensamt sinnestillstånd och sinnesstämning genom att samlas i ring och be en bön. Detta ska göra att alla tankar och funderingar som inte rör AA mötet kopplas bort och vad som betyder något är "här och nu". Alla vet vad som gäller. Även om det inte finns några uttalade regler, måsten eller förpliktelser så är alla där på samma villkor. Att arbeta med samhörighet och gemenskap för att lyfta organisationen framåt är nog ingen revolutionerande ny lösning men *hur* man använder sig av det rent praktiskt kan möjliggöra förutsättningar för den personliga utvecklingen. Alla är lika värda och alla är där på samma villkor, man bortser från individtänket. Att inte bli för egoistiska utan istället tänka teamkänsla och gruppen som ett "vi". När vi är inne på ämnet om personlig utveckling och tillhörighet så fångas ett annat viktigt begrepp upp, *kollektivet*.

En av förklaringarna till detta med gemenskap och tillhörighet tror jag beror på den struktur som AA arbetar med organisatoriskt, som gör det lätt att komma in i gemenskapen, att bli sedd och att inte känna sig underlägsen någon annan. På mötena handlar det om att skapa tillitsfulla relationer för att bygga upp en känsla av gemenskap. Den känslan av gemenskap öppnar på så sätt upp för ärliga dialoger och erfarenhetsutbyten, vilket leder till en djupare förståelse av sin egen situation likväl som andra deltagares situationer. Gruppen stärks och tilliten till varandra ökar. Det finns en mening med att de rekommenderar nya medlemmar att delta i så många möten som möjligt de första månaderna och det är för att komma in i gruppen så fort som möjligt. I Anonyma Alkoholisters mest använda bok *Stora boken* beskrivs nödvändigheten av inventering och självrannsakan hos varje alkoholist då man ska börja sin resa till tillfrisknandet. Denna process startar på med mötet med andra alkoholister. En av intervjupersonerna förklarade att när han väl började "dela", berätta om sin livssituation, så kändes det som en oerhörd befrielse att han inte längre behövde gå och bära

på allt själv. Den dynamik som uppstår inom gruppen genom att kunna spegla sig i liksinnade räddade honom från att inte gå under. Han förklarar det såhär; ”När man kan hjälpa en annan människa, utan tanke på egen vinning, varken ekonomiskt eller personlig prestige, respekt eller anseende, det är då man bryter sitt ego”.

Här menar Collins att känslan av att hjälpa andra, att ge moraliskt stöd, ge råd och utbyta erfarenheter leder till självkänsla och trygghet i sig själv, och i detta fall att avhållsamheten till alkohol ökar.

Här kan man även koppla in Merton´s beskrivning av den kollektiva responsen, då mina observationer av AA tydligt visat tecken på hur betydelsefull den kollektiva responsen är. För att man ska lyckas med sin avhållsamhet är det viktigt att umgås och ta hjälp av individer med *liknande problem*. Individer som ”sitter i samma båt”, som varit i liknande situationer i samhället, vilket skapar inspiration och ibland tips om hur vederbörande tog sig ur sina mest problematiska situationer. Här skapas själva förståelsen genom att kunna känna igen problemen, som leder till en acceptans. Denna acceptans gör det lättare att kommunicera sinsemellan på ett sätt som inte går med någon som saknar den delade erfarenheten. Det är känslan av att vara ”vi” med någon, samt att känna tillhörighet till en grupp som bidrar till att gemenskap utvecklas och i sin tur låter individen öppna upp sina problem. Här visas tydligt effekten av ens referensobjekt, vilka skapas genom igenkännande historier och känslofyllda berättelser. Ett förtydligande av hur viktigt det är med dessa berättelser beskriver en AA medlem genom; ”It´s the voice of experience, not the voice of the expert, that is the primary and valued source of personal knowledge” (Pollner och Stein, UCLA 1996)

Kommunikationen, lyssnandet och viljan att hjälpa andra är också starka solidariska drag. På mina observationer tyckte jag den solidariska mentaliteten visades mellan medlemmarna när de låter alla som vill parata få ordet samt att alla får tala till punkt. Det är mobilförbud och alla lyssnare runt omkring är tysta tills livshistorien är färdig berättad. Detta tyder inte bara på en hög grad av solidaritet jämt mot gruppen, utan även en stor grad av respekt. En annan intressant sak som beskrivs i boken ”Den sociologiska blicken” gällande solidaritet är att omfattningen och styrkan av våra solidariska känslor kan variera.

”Bara för att individer känner sig solidariska med vissa människor i vissa grupper så följer inte att de hyser dessa känslor mot alla. Känslan av tillit bland medlemmar av en familj är tillräcklig för att hålla samman familjen” (Collins 2008:39)

Här skulle man kunna koppla ”familjen” till den AA grupp och AA medlemmar man omringar sig av vid mötestillfällen. Det kanske kan förklara hur man inom denna grupp

känner solidaritet. Att inte vilja dela med sig av sina berättelser eller blotta sin sjukdom inför vem som helst, men att man känner sig respekterad och accepterad på mötena och därför känner solidaritet gentemot andra medlemmar. I boken förklaras även hur grupper ofta har en stark inre solidaritet vid mobilisering mot en fiende (i detta fall skulle alkoholen kunna vara en fiende). En stark solidarisk känsla förstärks på så sätt i AA: gruppen där den gemensamma uppfattningen är att de är lika och hör ihop. Dessa underliggande djupa känslor kallas för moraliska känslor, och är de känslor som binder samman en grupp. Dessa procedurer beskriver Collins är bevis på sociala ritualer, som när de gjort sitt jobb skapar gruppsolidaritet. Genom gruppens styrka och individens känsla av tillhörighet och acceptans för vem man är, så kan det påverka en alkoholists förmåga att sluta ljuga. "Livet som alkoholist handlar om allt annat än ärlighet, lögnen är ett tvång, ett medel för att orka fortsätta leva" – Mats Malmö november 2013.

I AA-gruppen möter man människor som tvingats dra fram sina lögnen i ljuset, och på så sätt finner man det lätt att identifiera sig med de, och att hitta sin egen ärlighet. Att jämföra sig själv med andra personer i sin sociala närhet ökar känslan av grupptillhörighet.

Personligen tror jag att detta ligger till stor grund för deras popularitet och framväxt som verksamhet, att man "ser" varandra och den öppenheten som visas genom att man vågar "blotta" sig totalt rörande sina allvarliga problem.

Det var inte det som sades på mötena som gjorde mest inverkan på mig, det var känsla av samhörighet – Lars Malmö december 2013

En av intervjupersonerna beskriver att han tydligt kan se att servicearbetet (tjänaruppdrag) i grupperna och regelbundenhet i mötena är bästa sättet till både nykterhet och den största bidragande effekten i tillfrisknandet, då upplevelsen av gemenskap och grupptillhörighet får en djupare dimension. Han beskriver vidare hur viktigt det är att ha dessa olika funktionärer i gruppen. Särskilt viktig är mötesöppnaren och kaffekokaren då det är de personerna som gör det praktiskt möjligt att ha möten, utan honom eller henne hade det inte funnits några möten att gå till. I boken AA- gruppen (2003) så skriver medlemmar att det ibland gått så långt att ett återfall har skett p.g.a. en stängd lokal. Självklart kan anledningen till varför ett återfall sker grunda sig i flera olika förklaringar, men just att det är en rutin som bryts och det "bollplank" som man känner behov av försvinner, även om det bara rör sig om ett tillfälle, så blir det en spricka i rutinmönstret. Precis som Collins förklarar i beskrivningen av interaktionsritualer, så stärker det individens självkänsla och trygghet så när ritualerna bryts och interaktionerna försvinner så försvinner även självkänslan och den positiva drivkraften i form av emotionell energi.

Känslan när man sitter som utomstående på ett möte är att sättet och formen som AA arbetar efter är otroligt meddrivande, medlemmarna finner en trygghet i att bli accepterade, och vågar prata om saker som de vid sina första möten inte vågade berätta. Det blir en trygghet att veta att alla är där av samma anledning. Berättelserna ifrån andra medlemmar gör att genom igenkännandet styrker man sig själv och vågar också erkänna sin egen sanning. I artikeln "Symbolic Interaction" skriven på UCLA förklaras det att en tillfrisknande process mest betydelsefulla stadium handlar om att följa de tolv stegen, läsa AA litteratur, gå på möten samt att lyssna på personliga berättelser "self-stories". Att genom dessa berättelser transformera sig själv och känna igen sig i vad som sägs. Här skapas en stark tro på att man tillhör gruppen. En viktig punkt här är att "identifiera" sig med andras berättelser, inte att jämföra sig med dem. Att man fokuserar på vilka likheter som finns, inte på vad som är annorlunda från ens egna. På så sätt styrker det ens självkänsla och man kan se sig själv i varandra.

Tolvstegsprogrammet bygger på att man delar med sig av sina erfarenheter, upplevelser, styrkor men också ens svagheter. Det finns en poäng i att tillsammans finna mod att tala om det som ofredar ens innersta. Här är det kemin av andras förståelse och/eller medkänsla som skapar dynamiken i gruppen.

En av intervjupersonerna beskriver för mig hur han själv kom i kontakt med AA och hur det förändrade hans liv för evigt. Jag frågade på vilket sätt som AA kändes exceptionellt jämfört med andra behandlingsformer som han provat, då den största skillnaden ligger i en överlåtelse till en Högre makt. Hur vet man att man hamnat rätt?

"Man vet när man kommit i kontakt med en högre makt, det känner man" – Mats, Malmö november 2013

Eftersom jag har hört så många berättelser och vändpunkter i andras liv genom de möten som jag närvarat på, så har jag valt att plockat ut några citat från de observationer jag genomfört.

"Ni hjälper mig, genom att ni berättar era historier och erfarenheter" – Lisa, Stockholm november 2013

"Man har inte "råd" att döma ut någon, då det kan vara han/hon som står där ensam kvar den dagen som man själv är mest beroende av hjälp" - Mats, Malmö november 2013

"Programmet och gemenskapen har hjälpt mig hitta tillbaka i livet och få bukt på mitt problem. Det fanns ingen annan lösning. Förr hittade jag lösningen på systembolaget, idag finner jag lösningen på möten, det är en befrielsekänsla" - Kalle, Malmö december 2013

Innan dessa personer tog steget in i AA, befann de sig i ett tillstånd av hopplöshet, förnedring och förtvivlan. De hade försökt sluta dricka på alla möjliga sätt men inte klarat av det.

AA:s övergripande vision är mottot att ”ta en dag i taget”. Att inte titta tillbaka på tiden som varit, samt och inte försöka blicka in i framtiden, utan allting är här och nu. Vilket lett till att hopplösheten hos många, om att aldrig kunna lyckats suddas ut. På mötena rekommenderas att bara tänka 24h fram och strunta i vad som hände dagen innan eller vad som kommer hända nästa dag. Den gemenskap som upplevs i AA förklaras utav medlemmar som något fantastiskt, det utgör en grund för en ny identitet – som alkoholist. Där ses personerna inte som någon negativt (ett samhällsproblem) utan tvärtom som en person som tagit steget och vill bli hjälpt, alltså som en bidragande positiv effekt av organisationens överlevnad. Collins menar att den emotionella energin från interaktionen med liksinnade personer höjer den egna och gruppens självkänsla. Att mötas med förståelse, respekt, kärlek och omtanke är inte självklart i en alkoholists vardag. Många av de personer jag träffat under denna period av mitt skrivande har berättat om situationer som lett till skiljsmässor, förlorade vårdnadstvister och uppsägningar p.g.a. deras alkoholism. Därför har AA kommit att vara så mycket mer än bara ett program för tillfrisknande, det har blivit en ”familj”. Något man inte klarar sig utan.

Villighet till förändring är en förutsättning

Enligt Jakobsson et al. (2005) är villigheten till en förändring en förutsättning för nykterhet. Efter mina intervjuer kan jag se att respondenterna är eniga med dessa forskningsresultat. Denna villighet bevisas genom den totala kapitulation som råder då man bestämt sig att följa AA:s direktiv om de tolv stegen.

Precis som Hänninen och Koski Jännes (1999) beskriver i sin rapport så finns där flera anledningar till varför missbruk utvecklas och det finns många olika vägar ur det. Även i denna studie handlar det om att villighet till förändring är en gemensam faktor. Oavsett om det sker på ett behandlingshem eller hos terapeut så har man bestämt sig att påbörja en förändringsprocess. Skillnaden är att dessa experter och högutbildade terapeuter saknar erfarenhet av att missbruka och anpassa sig till ett 12-stegsprogram, vilket kan påverka patientens tillitsprocess. På AA finns inga experter men många har lång nykterhet bakom sig vilket gör att de kan dela med sig av sina erfarenheter och på så sätt nå identitetskoppling, förtroende och tillhörighet av andra deltagare på ett sätt som kanske är svårt för en terapeut att uppnå. Berättelser om andra personers öden samt att arbeta med de tolv stegen tycks vara värdefulla redskap för att nå ärlighet, tillit och känsla av gemenskap.

För att kortfattat beskriva min analys av vad respondenterna berättat så uppfattas gemenskapen på följande vis; Att bekännelsen inför liksinnade personer och en tät gemenskap i små grupper med terapeutiska möten utgör de centrala inslagen i AA:s program för att nå nykterhet. Enligt intervjupersonerna så är det enda sättet att "tillfriskna" att för alltid avstå från att inta alkohol, vilket görs "en dag i taget" med hjälp av andra deltagares närvaro vid möten, samt att försöka genomföra de 12 stegen. Att känna tillhörighet genom att våga prata om sina egna problem och samtidigt lyssna in vad de andra har att säga tycks vara det som skapar den största emotionella energi känslan och skapandet av en ny identitet i gemenskapen.

7. Diskussion/Slutsats

Här nedan redogör jag för en sammanfattning av det som jag har kommit fram till samt vilka slutsatser jag kan dra utifrån mina resultat.

Sammanfattningsvis så visar det sig att de mest grundläggande faktorerna till känsla av gruppstillhörighet, gemenskap och identitetsskapandet är den möteskommunikativa metod som AA bygger sin verksamhet på. Här handlar en stor grund om att "se" och interagera med andra människor. Skapandet av tillit till varandra och att visa respekt och acceptans för andra personers problem. Här formas en motivation av att tala med andra alkoholiser och uttrycka sina tankar och känslor i samhörighet med likasinnade. Detta leder till att den emotionella energinivån höjs, man känner värme, trygghet och mening med att gå på möten. Detta i sin tur gör att alkoholisten väljer att återkomma.

Här framkallas känslan av pånyttfödelse. Att äntligen hitta en väg som man inte trodde fanns. Man vaknar och inser att alkoholismen är obotlig – men behandlingsbar – Kalle Malmö november 2013

AA är inte några experter i den mån att de har högutbildade terapeuter eller driver sina möten med hjälp av läkare eller psykologer, istället vad som sticker ut jämfört med andra former av tillfrisknande program är att man besitter en samlad erfarenhet av vad det innebär att vara alkoholist och om tillfrisknande processer då alla sitter i samma båt. Genom litteraturen och berättelser som beskrivs på mötena visas exempel av andra människors upplevelser och dilemman som visat sig vara avgörande för känslan av samhörighet. Jag tror att detta är en av de mest betydelsefulla faktorerna som skiljer denna frivilligorganisations sätt att arbeta på och andra behandlingsformer där professionellt utbildade personer står för den grundläggande vägledningen. Att kunna känna igen sig i andras historier och erfarenheter som i hög grad liknar ens egen historia tror jag, efter att tolkat mina respondenters svar, är det som uppfattas

mest som gemenskapsband. Intervjupersonerna beskriver att inne på mötena går där upp ett ljus att man inte är ensam. Det finns fler människor med alkoholproblem som befunnit sig i en situation som liknar ens egen, men tagit sig ut den. Här ersätts ensamhet och isolering av gemenskapen i AA. Identifikation och gemenskap är betydelsefullt, då många beskriver sin situation som en känsla av att vara annorlunda, att vara utanför och i vissa fall även en rädsla för att vara psykiskt sjuka. Här tror jag att den organisatoriska strukturen spelar stor roll, eftersom ingen bär högre rang eller sitter på några organisatoriska fördelar inom verksamheten, och därför uppstår där inte någon automatisk konkurrens medlemmarna emellan. Genom att personerna istället delar med sig av sina erfarenheter av *hur det var, vad som hände och hur det är nu*, så öppnar det upp hopp för andra deltagare och den bidragande effekten blir en känsla av gemenskap och grupptillhörighet mellan individerna.

AA skriver på sin hemsida om hur anonymiteten är en av grundstenarna i organisationen. Att skydda varje AA-medlems rätt till personlig anonymitet. Det har jag fått ta till mig i mångt och mycket både vid observationer och intervjutillfällen. Många gånger har det framkommit information som har varit svår att använda, då allt som sägs inne på mötena måste stanna där. Det är en av AA:s principer. Däremot är det viktigt att framföra att AA i sig inte är något anonymt, utan tvärtom så vill de vara synliga på så många platser som möjligt i samhället så att fler alkoholister ska kunna hitta en lösning. Huvudsyftet med AA är ju som sagt att föra budskapet vidare till andra alkoholister som fortfarande lider (www.aa.se).

Grundaren Bill Watson skriver i Stora Boken en förklaring till varför han tror att så många vänder sig till AA.

”det finns inte längre någon väg ut ur missbruket, man är inte kapabel att genom egen kraft få stopp på eländet” Bill precis som så många andra hade provat med allt. Läkare, psykologer, terapeuter kuratorer etc. men ingen av dessa behandlingsformer bidrog till någon långvarig effekt av avhållsamhet till alkoholen. Allteftersom kom återfall efter återfall, Will skriver att allt hopp om nykterhet var bortblåst. Det enda hoppet som fanns kvar låg i händerna hos en högre makt (AA-gruppen 2003). Flertalet av de personer som jag mött och de ”lifestories” som jag hört berättas på AA ser jag likheter i det som Bill beskriver.

Man har tappat allt, i princip gett upp hoppet och man väntar egentligen bara på döden. AA kallar detta för att nå sin personliga botten. Med det menas att alla människor har en undre gräns, där man helt enkelt inte orkar längre. Dessa människor har försökt allt, alkoholkliniker, psykologer, läkare, hur de än har gått tillväga har det alltid slutat på samma sätt – de dricker sig fulla. Trots att viljan att sluta dricka har funnits, så har det upplevts omöjligt att nå. Det är

i det här läget som alkoholisten är som mest mottaglig för hjälp och villig att göra någonting åt sin situation (Norling & Skoglund 1999:22). I Norling och Skoglunds avhandling berättar en intervjuperson följande;

”När vi hade varit där så tänkte jag: Oh när får jag åka på nästa möte? Det var så fantastiskt...dom pratade, pratade och pratade...jag vet inte vad dom sa, men själva atmosfären därinne var någonting som jag tänkte att: Det här vill jag ha”

När den kapitulationsprocess, som råder inombords hos alkoholisten, slutförts förändras det affektiva tillståndet i grunden. Ens förtvivlan, skuld och känsla av isolering ersätts av glädje, försoning, trygghet och tillit (Pittman 1992:71) Här framhävs tyngden av att interagera med andra, oberoende av sin omgivning eller i detta fall andra alkoholister, så är vi människor i behov av att bli sedda och hörda. När steget har kommit då en person vågar prata om sina problem (alkohol) och bli accepterad av detsamma så skapas det som Collins beskriver som emotionell energi. Det är en energinivå som alla människor har, där dess dimension kan ligga mot en hög eller låg pol. På den höga nivån har personen mycket emotionell energi då han eller hon är entusiastisk och energisk medan i den motsamma änden av dimensionen känner sig personen mycket nedstämd. Den emotionella nivån av energi kan variera under en och samma dag, men genom att delta i effektfulla samtal eller möten så kan man höja sin emotionella energi. Det är viktigt att omringa sig av och integrera med personer som höjer ens emotionella energi nivå, det görs lättast genom att man får tala om sådant som stärker en och som man känner sig bekväm med, och på så sätt undvika samtal som sänker ens EE-nivå.

Min övergripande slutsats av denna undersökning av AA som organisation är att det program de arbetar efter inte erbjuder *garantier* till ett nyktert liv. Det är upp till var och en att följa de rekommendationer som finns och riktlinjerna för hur man kan nå nykterhet. Det görs främst i samarbete med en Högre makt, oavsett i vilken form den makten eller Guden uppfattas. Som nämnts tidigare så finns det en tvetydighet, även hos mig, vad gäller uttalande som ”att det inte råder någon religiös koppling inom organisationen”. Det går inte att bortse ifrån att man pratar om Gud, Högre makter samt ber stillabön på de flesta möten. Det finns såklart svagheter inom AA precis som inom vilken annan verksamhet som helst, men moralen, och den solidaritet mellan medmänniskor som råder på mötena skulle jag vilja kalla exceptionell. Jag förstår varför man går på AA möten om man behöver stöd och tillrättavisning, då gemenskapen och grupptillhörighets känslor sprudlar. På samma sätt förstår jag hur man kan vara icke spirituellt lagd och på grund av det inte fatta tycke för verksamheten, eller att man ser AA som något religiöst och svårt att ta till sig konceptet.

Personligen tror jag att man måste vara mentalt förbredd på en personlighetsförändring och inte gräva ner sig förmycket i att analysera ord som Gud, andar eller Högre makter. Det är interaktionen och rutinerna kopplade till mötet med andra människor som jag tror att största fokus ska läggas. Efter mina observationer och intervjuer så kan jag konstatera att det är väldigt svårt för en person utanför gemenskapen, att komma riktigt nära kärnan av vad som faktiskt sker på mötena. Den känslomässiga biten har jag fått förklarat för mig, men självklart inget jag kan relatera till då jag inte delar samma erfarenheter eller sjukdom som medlemmarna. Jag har fått en liten inblick i vad som sägs och görs på mötena, samt ett helhetsintryck av hur mycket medlemmarna uppskattar att möta personer med samma bakgrund, tragedi och sjukdom och skapa en gruppdynamik, att känna tillhörighet och frambringa den emotionella energi som Collins förklarar, men jag kommer ändå aldrig "bli en av dom".

Detta tror jag kan ligga som en klar kritik i mitt kritiska skrivande. Det är lätt att bli lite "färgad" av Det finns garanterat personer som varit där men som inte alls delar min uppfattning om gemenskapen, det får jag lämna till en framtida forskningsfråga. Jag tror dock efter allt jag sett, hört och läst både genom egna erfarenheter samt de teoretiker jag valt att använda mig av, att om man går på regelbundna möte (skapar interaktioner), följer de tolv stegen (bibehåller rutiner) och förstår innebörden av sitt handlande (utvecklar en ny identitet) så tror jag att man är en bra bit på väg till ett nytt liv "på andra sidan" - i nykterheten. Att nykterheten, genom medlemskap i Anonyma Alkoholister, bevaras bäst när man arbetar tillsammans med andra alkoholister. I denna krets av likasinnade finner personerna en roll och en plats tillsammans (på möten) där det skapas en känsla av grupp tillhörighet. Här upplevs man som förstådd, accepterad och respekterad av omgivningen, någon lyssnar och förstår ens situation, vilket är en mycket viktig faktor i att AA som verksamhet lämnar stort utrymme till känslor av tillhörighet bland medlemmarna. Jag tror personligen att "delningen" är den mest betydelsefulla ingrediens under ett AA-möte, då jag upplevde att det fanns ett gemensamt och respektfullt lyssnande på han/hon som berättar sin livshistoria

Vidare kan det tolkas som att det sker ett rollövertagande mellan deltagarna vilket leder till dels en förståelse och dels en möjlighet till identifikation. Jag tyckte mig kunna uppleva en känsla av tillhörighet under mötet utifrån att de känner igen sig själva i de andra deltagarnas upplevda erfarenheter och känslor. Alla har ju trots allt sökt sig dit för samma problem och har befunnit sig i samma situation, detta medför att det skapas en förståelse och solidaritet inom gruppen som jag tror är mycket sällsynt.

Gruppen ger på så sätt en stark bild utåt där huvudingrediensen är att upprätthålla en verksamhet där största fokus handlar om att ge varandra stöd och en stark känsla av att passa in. Detta vill man upprätthålla genom att följa de steg och traditioner som gemenskapen satt upp, annars kanske man riskerar att uteslutas ur sin känsla av grupptillhörighet. Berättelserna ifrån andra medlemmar gör att genom igenkännandet styrker sig själv och vågar erkänna sin egen sanning. Att genom dessa berättelser transformera sig själv och sin nya identitet, och känna igen sig i vad som sägs, då skapas en stark tro på att man tillhör gruppen. Det finns en poäng i att tillsammans finna mod att tala om det som ofredar ens innersta. Här är det kemin av andras förståelse och/eller medkänsla som skapar dynamiken i gruppen och det faktiska skapandet av sinnesro och tillfredsställelse.

Att få höra andra deltagares sociala verklighet, och på så sätt våga berätta om sina egna bekymmer tycks vara den bidragande faktorn i skapandet av en gemenskap

Slutligen vill jag nämna att oavsett orsak till varför man har hamnat i ett missbruk eller beroendemönster så tror jag dock att alla har en chans att förändra sitt liv med tillgång till de rätta verktygen.

Käll- och litteraturförteckning

- AA-gruppen: *-där allting börjar: hur en grupp fungerar: hur man sätter igång.* [Ny utg.] (2003). Stockholm: AA i Sverige
- Blomqvist, J. (1999). *Inte bara behandling -vägar ut ur alkoholmissbruket* FOU-rapport (1999:16). Stockholm: Bjurner och Bruno AB
- Collins, Randall (2008). *Den sociologiska blicken: att se bortom det uppenbara.* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Centrum för utvärdering av socialt arbete (2000). *Behandling av alkoholproblem: en kunskapsöversikt.* (1. uppl.) Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)
- Dahlgren, Lars & Starrin, Bengt (2004). *Emotioner, vardagsliv & samhälle: en introduktion till emotionssociologi.* 1. uppl. Malmö: Liber
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Erlanson-Albertsson, C. & Wingren, A. (2008). *Belöning och beroende.* Västerås: Ica.
- Fridell, M. (1996). *Institutionella behandlingsformer vid missbruk: organisation, ideologi och resultat.* Stockholm: Natur och Kultur
- Helmersson Bergmark, Karin (1995). *Anonyma alkoholister i Sverige: [Alcoholics Anonymous in Sweden].* Diss. Stockholm: Univ.
- Hänninen, V. & Koski-Jännes, A. (1999). Narratives of recovery from addictive behaviours. *Addiction*, 94 (12).
- Jakobsson, A., Hensing, G. & Spak, F. (2005). Developing a willingness to change: treatment-seeking processes for people with alcohol problems. *Alcohol & Alcoholism*, vol. 40, nr. 2
- Kajiser, Lars och Öhlander, Magnus (Red) ”Etnologiskt fältarbete” Lund 1999
- Lundberg, Hans & Lehmann, Orla (2005). *Tolv steg tillbaka till livet: om familjesjukdomen alkoholism.* 1. uppl. Stockholm: Gothia
- Marton, Ference (1981) ”Phenomenography - describing conceptions of the world around us”
- Mead, G. H. (1976). *Medvetandet, jaget och samhället-* från socialbehavioristisk ståndpunkt
- Merton, Robert K. (1968). *Social theory and social structure.* 1968 enl. ed. New York: Free press
- Norling, Ronnie & Skoglund, Ewa (1999). *Anonyma alkoholister: en psykologisk förklaringsmodell över processer i AA.* Lund:

Pittman, Bill (1992). *AA, hur det hela började*. Stockholm: Svenska rådet för alkohol- och beroendefrågor (SCAA)

Ramström, J. (1983). *Narkomani. Orsaker och behandling*. Tiden/Folksam, Falköping

Säljö, Roger (red.) (1989) *Som vi uppfattar det*. Elva bidrag om inläring och omvärldsuppfattning

Søgaard Nielsen, A. (2009). *Behandling av alkoholproblem: verktyg för psykosocial behandling vid missbruk eller beroende av alkohol*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.

Uljens, Michael (1989) *Fenomenografi – forskning om uppfattningar*, Lund: Studentlitteratur.

Artikel:

Narrative Mapping of Social Worlds: The Voice of Experience in Alcoholics Anonymous
Melvin Pollner & Jill Stein, Department of Sociology, UCLA 1996

Web:

www.aa.se

[www.http://sv.bab.la/lexikon/](http://sv.bab.la/lexikon/)

<http://www.learning4sharing.nu/uppfattning-208064.html>

Bilaga.1

AA:s Tolv Traditioner (informella struktur)

1. Vår gemensamma välfärd bör komma i första hand, personligt tillfrisknande beror på sammanhållningen i AA.
2. För vår grupp finns bara en högsta auktoritet en älskande Gud, såsom han kommer till uttryck i vårt gemensamma gruppsamvete. Våra ledare är blott betrodda tjänare de styr oss inte.
3. Det enda villkoret för medlemskap i AA är en önskan att sluta dricka.
4. Varje grupp skall vara självstyrande utom i angelägenheter som berör andra grupper eller AA som helhet.
5. Varje grupp har endast ett huvudsyfte att föra budskapet vidare till de alkoholister, som fortfarande lider.
6. En AA-grupp bör aldrig gå i borgen för, finansiera eller låna sitt namn till närbesläktade sammanslutningar eller utomstående företag, annars kommer problem med pengar, egendom och prestige att skilja oss från vårt ursprungliga syfte.
7. Varje AA-grupp bör vara helt självförsörjande och vägra ta emot ekonomiskt stöd utifrån.
8. AA bör alltid förbli icke professionellt men våra servicecentra kan anställa personal för speciella uppgifter.
9. AA som sådant bör aldrig organiseras men vi kan tillsätta styrelser och kommittéer för serviceverksamhet direkt ansvariga inför dem de tjäna.
10. AA tar aldrig ställning för eller emot i yttre angelägenheter, alltså bör AAs namn aldrig dras in i offentliga debatter.
11. Vår kontakt med allmänheten är baserad på rörelsens egen kraft snarare än på direkt propaganda. Vi bör alltid iakttaga personlig anonymitet i förhållande till press, film, radio och TV.
12. Anonymiteten är den andliga grundvalen för våra traditioner och påminner oss ständigt om att ställa princip framför person.

Bilaga.2

AA:s Tolv Steg (riktlinjer för tillfrisknande)

1. Vi erkände att vi var maktlösa inför alkoholen - att vi inte längre kunde hantera våra liv.
2. Vi kom till tro att en kraft större än vår egen kunde återge oss vårt förstånd.
3. Vi beslöt att lägga vår vilja och våra liv i händerna på Gud, sådan vi uppfattade honom.
4. Vi företog en grundlig och oförskräckt moralisk självrannsakan.
5. Vi erkände inför Gud, oss själva och en medmänniska den exakta innebörden av alla våra fel.
6. Vi var helt och hållet beredda att låta Gud avlägsna alla dessa karaktärsfel.
7. Vi bad ödmjukt Honom att avlägsna våra brister.
8. Vi gjorde upp en lista över alla de personer som vi hade skadat och var blev villiga att gottgöra dem alla.
9. Vi gottgjorde personligen dessa människor så långt det var oss möjligt utom då detta kunde skada dem eller andra.
10. Vi fortsatte vår självrannsakan och erkände genast när vi hade fel.
11. Vi sökte genom bön och meditation fördjupa vår medvetna kontakt med Gud - sådan vi uppfattade honom varvid vi endast bad om insikt om hans vilja med oss och styrka att utföra den.
12. När vi, som resultat av dessa steg, själva hade haft ett andligt uppvaknande, försökte vi föra detta budskap vidare till andra alkoholister och tillämpa dessa principer i alla våra angelägenheter.